

Justis- og beredskapsdepartementet  
v/ Sivilavdelingen

Postboks 8005 Dep  
0030 Oslo

25. januar 2018

## **NOU 2016:9 Rettferdig og forutsigbar- voldskadeerstatning - Høringsuttalelse fra Erstatningsnemnda for voldsofre**

Erstatningsnemnda for voldsofre (heretter nemnda) viser til kontakt med Kari Stokke og Brita Mellin-Olsen på voldsoffererstatningsseminaret i oktober 2017, hvor det ble avtalt at nemnda kunne komme med innspill til NOU 2016:9 *Rettferdig og forutsigbar- voldskadeerstatning* etter høringsfristen. Nemndas frist for å inngi hørings svar ble satt til utgangen av januar 2018.

### **1. Innledning**

Innledningsvis vil nemnda vise til at tidligere nemnd har avgitt høringsuttalelse. Den sittende nemnda har vært virksom i ni måneder og hørings svaret er basert på erfaringer vi så langt har gjort oss.

Nemnda begrenser videre sitt hørings svar til å kommentere overordnede synspunkter om regelverket og utredningen hva gjelder rettssikkerhet, rettferdighet og forutsigbarhet for voldsutsatte, så vel som for skadevolderne. Alle utredningens forslag vil derfor ikke bli kommentert. Nemnda vil påpeke at ordningens innretning med hensynet til personkretsen som skal ha rett til dekning, på grunnlag av hvilke hendelser, hvilke erstatningsposter som kan kreves dekket, og utmålingsreglene, blir avgjørende for volumet av utbetalingene under ordningen. Dette er politiske avgjørelser som nemnda i liten grad vil ha oppfatninger om.

Med bakgrunn i høringsbrevets siste punkt om at statens ressurser er knappe og at alle gode hensyn ikke kan ivaretas, vil nemnda særlig fremheve sammenhenger mellom regelverkets innretning og saksbehandlingsapparatets ressursbehov. Dersom man beskjerer saksbehandlingsressursene uten å forenkle regelverket, vil det måtte forventes å føre til opphopning av saker og lengre saksbehandlingstid. Nemnda viser til at det allerede er kuttet i saksbehandlingsressursene til Kontoret for voldsoffererstatning.

Nemnda vil i det følgende særlig peke på hvor lovendring kan forenkle saksavviklingen, og samtidig gi økt forutberegnelighet. Som eksempel på at loven kan forenkles viser nemnda til at skadelidte per i dag vil ha betydelige vansker med lese ut av lovt teksten om vedkommende har rett til erstatning, da både bestemmelsene om saklig virkeområde (§ 1) og personkrets

(§§ 1 og 7) inneholder skjønnsølementer. De siste årene har det vært mellom 60-70 %<sup>1</sup> innvilgelse i disse sakene, hvilket kan illustrere at det er et komplisert regelverk.

Nemndas innspill gis i den rekkefølge forslagene fremkommer i utredningen. For oversiktens skyld er hovedtrekkene i Utvalgets forslag angitt først i hvert punkt.

## **2. Saklig avgrensning - NOU punkt 10**

Utvalget har foreslått en ny bestemmelse som angir at personer som er påført en personskade ved overtredelse av straffeloven §§ 271, 273, 279-281, 284 og 288, eller som har vært utsatt for en handling som er opplistet i skadeserstatningsloven § 3-3, skal gi rett til voldsoffererstatning.

Nemnda er enig med Utvalget i at det er mer forutsigbart for de skadelidte at det klargjøres i loven hvilke forhold det gis erstatning for. Det er flere måter å gjøre dette på, enten ved oppstilling av alle aktuelle straffebud som er omfattet av ordningen, eller henvise til skadeserstatningsloven § 3-3, slik Utvalget har foreslått. Nemnda anser at forslaget vil føre til en forenkling av saksbehandlingen.

## **3. Geografisk virkeområde - NOU punkt 11**

Utvalget har foreslått at norske og utenlandske statsborgere med bosted i Norge på skadetidspunktet kan tilkjennes voldsoffererstatning for skader påført i utlandet, i den utstrekning tapet ikke dekkes av en alminnelig reiseforsikring. Videre foreslås at det kan gis erstatning til barn som ikke har bosted i Norge, men som har vært utsatt for alvorlig vold eller seksuelle overgrep i utlandet av en norsk statsborger, forutsatt at straffesaken er pådømt i Norge.

Utvalgets forslag om utvidelse av dette vilkåret må antas å ville føre til økte utbetalinger og behov for økt saksbehandlingskapasitet. Nemnda vil bemerke at dette er saker som allerede i dag er ressurskrevende saker for forvaltningen. Nemnda vil særlig påpeke at forhold som har funnet sted i utlandet, bevismessig kan stille seg vanskelig og at norske myndigheter der har begrensede etterforskningsmuligheter. Dette kan også medføre større grad av tilfeldighet i avgjørelsene.

Skal ordningen omfatte voldshandlinger i utlandet, men med bosted Norge som et vilkår for skadelidte og eventuelt også skadevolder, bør bostedskriteriet defineres klart i loven. Slik bestemmelsen nå er utformet, innebærer bostedsvilkåret et rettslig skjønn som byr på utfordringer for voldsoffermyndighetene. Per i dag står to slike saker for rettslig prøving i domstolene. Bopel i riket kan defineres eksplisitt, eksempelvis ved at det angis hvor mange uker eller måneder skadelidte må ha oppholdt seg i Norge det siste året for å være omfattet av ordningen, eller angi at det kun ytes erstatning for handlinger begått i utlandet ved ferieopphold av et bestemt antall uker.

Nemnda mener at unntaket som i praksis gjelder for studenter bør videreføres, da denne søkergruppen står i en særstilling i forhold til andre søkere ved at utenlandsoppholdet har et klart definert formål og en bestemt tidsangivelse.

---

<sup>1</sup> Se NOU side 60-61

Nemnda er for øvrig av den oppfatning at det uansett bør gjøres unntak for barn som blir utsatt for vold i utlandet av personer bosatt i Norge, men foreslår at det av bevismessige hensyn avgrenses til de forhold og erstatningsposter som er pådømt i norsk domstol. Med økende oppklaringsprosent og økt fokus på disse sakene i politiet kan det føre til mange flere krav som dette, noe som tilsier et klart regelverk for slike saker.

#### **4. Søknadsfrist - NOU punkt 13**

Utvalget har foreslått at den tidsmessige grensen for å fremsette søknader om voldsoffererstatning bør knyttes til de strafferettslige foreldelsesreglene.

Nemnda vil påpeke at forutberegneligheten kan bedres og saksbehandlingen forenkles, dersom en frist for å fremsette søknad er entydig bestemt og kan leses direkte av lovens bestemmelser. Nemnda antar at det kan etableres en egen søknadsfrist og at det ikke er nødvendig at en frist knyttes til alminnelige erstatningsrettslige eller strafferettslige foreldelsesregler. For eksempel vil en frist på et bestemt antall år etter at den skadevoldende handlingen fant sted, eller etter at etterforskningen er avsluttet og påtaleavgjørelse tatt, gi både forenkling av saksbehandlingen og større forutberegnelighet. For barn bør foreldelsesfristen uansett ikke begynne å løpe før de er myndige. Slik det nå er, byr spørsmålet om foreldelse, og når det er rimelig å kreve at skadelidte skal fremme krav, på vanskelige vurderinger, og har også flere ganger vært brakt inn for domstolsprøving.

Ved utformingen av reglene er det naturlig å se hen til de andre skandinaviske landenes regler på dette punkt.<sup>2</sup>

#### **5. Nærmere om vilkårene for erstatning - NOU punkt 14**

Utvalget foreslår videreføring av dagens vilkår om at forholdet må anmeldes til politiet. Det foreslås at det kan gjøres unntak i særlige tilfeller. Det foreslås videre at erstatningskravet må være fremsatt i straffesaken.

Nemnda støtter Utvalgets forslag om at vilkåret om anmeldelse videreføres, men mener at det er uheldig at unntaksbestemmelsen er utformet så vid. Nemnda mener at det bør fremkomme direkte av lovteksten at det kun kan gjøres unntak dersom skadevolder er død eller under den kriminelle lavalder, slik Utvalgets flertall har argumentert for i utredningen side 123.

#### **6. Utmåling - NOU punkt 17**

Utvalget foreslår i hovedtrekk at utmålingsprinsippene følger alminnelig erstatningsrett. Videre foreslås det at voldsoffererstatningsmyndighetene ikke skal gis adgang til å fravike domstolens avgjørelser til ugunst for skadelidte.

Nemnda peker på at utmålingen kan forenkles ved at det innføres sjablongmessig erstatningsutbetaling, slik det for eksempel gjøres i den danske

---

<sup>2</sup> Omtalt i NOU punkt 13.4

voldsoffererstatningsordningen. Dette fører til at den skadelidte slipper å innhente en betydelig mengde dokumentasjon og beregne sitt fulle tap. Dette kan også føre til raskere behandling av sakene. Nemndas inntrykk er at det også i norske domstoler er en utvikling i retning av standardiserte beregninger av personskadeerstatninger med henvisning til NOU 2011:16 *Standardisert personskadeerstatning*.<sup>3</sup>

Uavhengig av om det overnevnte forslaget forfølges, mener nemnda at voldsoffererstatningsmyndighetene alltid bør følge domstolens utmåling i de tilfellene erstatningen er pådømt i straffesaken når domstolen har foretatt en selvstendig vurdering av erstatningsspørsmålet.

## **7. Ordningens øvre og nedre grense for utbetaling - NOU punkt 18**

Utvalget foreslår at det fortsatt bør være en øvre grense for utbetaling av voldsoffererstatning, men foreslår at det kan gjøres unntak i særlige tilfeller. Det foreslås at grensen bør være lik for alle skadelidte, slik at de nye reglene bør gjelde for alle søknader som fremsettes etter lovens ikrafttredelse. Videre har Utvalget foreslått at det innføres et grunnfradrag på 2,5 % av grunnbeløpet i alle saker, som trekkes fra en eventuell erstatningsutbetaling.

Nemnda er enig med Utvalget i at det bør være en øvre grense for erstatning, men finner det riktigere å bruke grunnbeløpet på hendelsestidspunktet for vurderingen av maksbeløpet. Dette av likhetshensyn, og med tanke på at andre tidspunkter kan avhenge av tilfeldigheter i et saksforløp.

Nemnda er av den oppfatning at de nye reglene ikke bør få virkning for forhold som har funnet sted før ikrafttredelsen, da dette innebærer en forskjellsbehandling av søknader som er fremsatt før eller etter dette tidspunktet, selv om forholdet er fra samme tidsrom. Nemnda mener at dette bør fremgå klart av lovteksten.

Nemnda er videre enig i at det også bør være en nedre grense for erstatning. Denne bør fastsettes enten ved å heve den nedre grensen for erstatningsutbetaling eller ved å innføre et grunnfradrag, slik det er foreslått av Utvalget.

## **8. Regress - NOU punkt 19**

Utvalget har samlet foreslått at det bør kreves regress når det foreligger dom for straffansvar eller erstatningskravet, forelegg eller påtaleunntatelse. Flertallet foreslår at det kun kan kreves regress for de krav som er avgjort under straffesaken eller er vedtatt av skadevolder.

Nemnda er av den oppfatning at det ikke bør kreves regress for andre erstatningsposter enn de som er pådømt i domstolen eller vedtatt av skadevolder. Disse kravene har vært undergitt kontradiksjon. Skadevolder er ikke part i voldsoffererstatningssaken og har ikke anledning til å imøtegå de kravene som fremsettes når skadelidtes sak er til behandling. Dette anses som et rettssikkerhetsproblem for skadevolderne, som i etterkant av voldsoffererstatningssaken kan bli pålagt ikke ubetydelige regresskrav.

---

<sup>3</sup> Borgarting lagmannsretts dom av 3. 12. 15, LB- 2015- 69200-2

Nemnda vil i denne sammenheng bemerke at adgangen til domstolsprøving av forvaltningsvedtak er begrenset og gir ikke skadevolder adgang til full kontradiksjon vedørende erstatningskravet.

## 9. Organisering av ordningen - NOU punkt 22

Utvalget anser at organiseringen av voldsoffererstatningsordningen i det vesentlige fungerer godt, og bør videreføres.

Nemnda er enig med utvalget i at klagesakene bør behandles i en uavhengig nemnd, slik som i dag. En slik organisering sikrer kvalitativt gode avgjørelser, ivaretar rettssikkerheten for både skadelidte og for skadevolder i regressomgangen, og nemndsbehandling gir ordningen legitimitet.

Nemnda anser videre at det bør gis adgang til delegasjon, og støtter den begrensning i forhold til dagens regelverk som er angitt i lovforslaget. Det anses som uheldig at sekretariatet i praksis er et klageorgan, da et flertall av sakene avgjøres der. Det fører til en uklar rolleavgrensning og kan føre til uriktige rolleoppfatninger. Slik arbeidet i dag er organisert, med elektronisk oversendelse og saksbehandling, vil ikke nemndsbehandling føre til mer enn ca. en måned lengre saksbehandlingstid. Noe av den økte saksbehandlingstiden skyldes at nemnda behandler de mest kompliserte klagesakene.

Hvis nemnda bare behandler de prinsipielt viktige sakene, vil nemnda mangle nødvendig kompetanseoppbygging og erfaringsgrunnlag som oppnås ved å behandle et større antall sakene.

Dette forslaget innebærer økt saksmengde for nemnda. Nemnda foreslår derfor en annen organisering enn i dag for å imøtegå dette. En løsning kan være at nemnda utvides til seks medlemmer (for eksempel ved at varamedlemmene blir faste medlemmer) og at disse rullerer i møtedeltagelse. Det antas å være tilstrekkelig at tre medlemmer deltar og avgjør sakene i hvert møte, slik ordningen er i dag. Leder eller nestleder bør alltid delta på nemndsmøtene. Denne organiseringen forutsetter flere møter, men ikke flere for hvert enkelt nemndsmedlem. Denne løsningen anses også å være lettere å forene med å påta seg vervet i tillegg til fulltidsjobb, noe som anses viktig for å rekruttere kvalifiserte folk til oppgaven. Nemnda viser til den danske ordningen som er organisert på en lignende måte.<sup>4</sup>

Med hilsen

Erstatningsnemnda for voldsofre ved

  
Gunnar K. Hagen      Helen Sæter      Berit Marianne Sangolt

---

<sup>4</sup> Omtalt i NOU side 165